

สถานภาพของผู้สูงอายุในเขตอีสานเหนือ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

ด้วยความสนับสนุนทุนการวิจัยจาก
สถาบันชีวิตวิทยา และ สถาบันวิจัยและพัฒนา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง สถานภาพของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง พื้นที่สามตอนเหนือ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อจะทราบถึงวิถีในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในด้านอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ประการหนึ่ง และต้องการทราบเรื่องปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในด้านสังคม เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ศาสนาและความเชื่ออีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลเมือง 10 เขต มี เทศบาลเมืองขอนแก่น อุดรธานี เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์และสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชาย และเพศหญิงจำนวนเท่า ๆ กัน เขตละ 20 ราย รวม 200 ราย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดจะอยู่ในกลุ่มอายุ 60-65 ปี ซึ่งมีถึงร้อยละ 31 ในแต่ละกลุ่มอายุ จะได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 63.50 มีการประกอบอาชีพเบ็ดเตล็ดเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 32 และมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 1,000 บาท ต่อเดือน มีจำนวนถึงร้อยละ 47.50

ในด้านวิถีการดำเนินชีวิต ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีภาวะนิสัยในการบริโภคอาหาร คล้ายคลึงกันโดยมีข้าวเหนียว ปลา ไช้ผัดแดง แมลงชนิดต่าง ๆ รวมไปถึงพืชพันธุ์ผัก ผลิตผลป่า และผลไม้ที่มีในแต่ละฤดูกาล มีที่อยู่อาศัยทั้งที่เป็นบ้านของตนเอง อาศัยอยู่กับบุตรหลานหรือบ้านเช่า มีเครื่องนุ่งห่มพอควรแก่สภาพ ได้รับการดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บ จากแพทย์แผนปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนยังพึ่งพายาประเภทสมุนไพร โรคที่พบบ่อย โรคกระดูก ข้อ เส้นเอ็น โรคความดันโลหิตสูง โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหารและลำไส้ โรคเกี่ยวกับสายตา และฟัน เป็นต้น

ส่วนปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนั้น ปรากฏว่าผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง ต้องการเพื่อนสนทนาพูดคุยอยู่เสมอ จึงมักอาศัยวัดเป็นสถานที่พบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อยู่เนื่อง ๆ ทั้งเป็นสถานที่ใช้พักผ่อนอีกด้วย แต่ก็ดูจะยังมีความเชื่อถือผี คนทรง และพระภูมิเจ้าที่อยู่อีกบ้าง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเบ็ดเตล็ดประเภทเฝ้าบ้าน เลี้ยงดูเด็ก จักสาน ถัก ทอ หรือปลูกพืชผักสวนครัว แม้ว่าบางรายจะมีรายได้หลัก จากเงินบำนาญ การทำไร่ ค้าขาย หรือรับจ้าง แล้วก็ตาม แต่ก็มักดำเนินกิจกรรมดังกล่าวควบคู่ไปด้วยเสมอ

THE STATUSES OF ELDERLY PEOPLE IN THE MUNICIPAL AREAS IN THE UPPER NORTHEAST

The purposes of The Statuses of Elderly People in the Municipal Areas in the Upper Northeast were, first, to find out the way of life of elderly people concerning food and eating, dwellings, clothes, and treatment of illnesses, and second, to find out basic contextual factors relating to elderly people concerning society, economy, career, religion and beliefs.

The researcher defined the study area in these ten municipal areas of municipalities : Khon Kaen, Udon Thani, Loei, Nong Khai, Nakhon Phanom, Mukdahan, Sakon Nakhon, Kalasin, Roi Et, and Maha Sarakham. The study was conducted through observing, interviewing and inquiring the sample of elderly people, aged 60 and over in the equal number of both males and females, 20 people from each municipality, totalling 200.

The study revealed the following. The largest number of elderly people was the group of 60-65 years old, 31 per cent. In each age group the largest number of elderly people was educated at the primary education level, 63.50 per cent. They earned their livings by chiefly miscellaneous careers, 32 per cent ; and earned average income with no exceeding 1,000 bath per month, 47.50 per cent.

In their way of life the male and female elderly people had similar food habit by eating glutinous rice, fish, orange-ant eggs,

various kinds of insects including vegetables, woods products, and seasonal fruits. The elderly people either had their own dwellings or lived with their children/grand-children or rent houses ; and they had sufficient clothes to use according to their circumstances. The elderly people's illnesses were mostly treated by modern medical doctors while partially relied on herbal medicines. The ailments found were bone, joint and ligament disorder, hypertension, gastroenteritis, diseases of the visual field, and dental health.

Concerning the basic contextual factors relating to the elderly people it was found that all male and female elderly people always needed friends to talk with. Consequently, they often depended on wat (monasteries) as places for exchange of ideas as well as for relaxation. However, they still had some beliefs in spirits, black magicians, and homestead guardian spirits. Most of the elderly people also earn their livings by doing various kinds of work such as house watching, child care, bamboo weaving, knitting, weaving, or kitchen gardening. Although some of these elderly people earned their chief income from pension, upland crop farming, trading or being hired as workers, the preceding activities were often included.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์การวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
	วิธีวิจัย	6
	ระยะเวลาทำการวิจัย	8
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอ้างอิง	8
2	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเขตอีสานตอนเหนือ	13
	ตารางที่ 1 จำแนกประชากรตามเพศและอายุ	14
	ตารางที่ 2 จำแนกประชากรตามระดับการศึกษา	16
	ตารางที่ 3 จำแนกประชากรตามอาชีพ	18
	ตารางที่ 4 จำแนกประชากรตามรายได้	20
3	วิธีการดำเนินชีวิต	22
	อาหารการกิน	22
	ที่อยู่อาศัย	23
	เครื่องนุ่งห่ม	24
	การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ	25

บทที่

หน้า

4	ปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	27
	ด้านสังคม	27
	ด้านเศรษฐกิจ	28
	ด้านการประกอบอาชีพ	28
	ด้านศาสนาและความเชื่อ	29
5	สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ	31
	สรุปผล	31
	ข้อเสนอแนะ	33
	บรรณานุกรม	34
	ภาคผนวก	36
	วิทยากรผู้ให้สัมภาษณ์	36
	ภาพผู้สูงอายุกับการดำเนินกิจกรรม	46